

HuygensBulletin

junior

editie 3, zomer 1698

Welkom in de nieuwe editie van het Huygensbulletin, nummer drie alweer. Het is inmiddels 1698 en de Republiek heeft veel meegemaakt. Ook in het leven van de familie Huygens is van alles gebeurd en het was zeker niet altijd even leuk. Kijk je mee terug? We hebben een paar gebeurtenissen door de jaren heen verzameld. Veel leesplezier!

In dit nummer o.a.:

- Een jaar vol rampen
- Constantijn overleden
- Nederlandse prins Koning van Engeland

Toelichting

In de vorige Huygensbulletins heb je van alles kunnen lezen over vader en zoon Huygens, hun wereld en hun tijd, tot het jaar 1672. In dit derde bulletin zijn we inmiddels in 1698 aangekomen. Wat is er allemaal in de Republiek en met vader en zoon Huygens gebeurd? Tussen alle artikelen door vind je steeds toevoegingen uit onze tijd, te herkennen als gekleurde memoblaadjes.

Achterin vind je een 'doe-het-zelf'-katern, met extra info en doe-opdrachten.

Buitenlands nieuws

Terugblik: rampjaar 1672

Het volk redeloos, het land reddeloos en de regering radeloos

VAN ONZE VERSLAGGEVER, 31 JANUARI 1673

Het is inmiddels januari 1673 en we hebben een rampzalig jaar achter de rug. En eigenlijk is de ellende nog steeds niet voorbij.

Koning Lodewijk XIV (de veertiende) van Frankrijk wil het liefst koning worden van heel Europa en dus trekt hij met zijn leger op richting ons land. Ook bisschoppen van Keulen en Münster in Duitsland willen meer macht en vallen ons land aan. En alsof dat niet nog genoeg is, wil de koning van Engeland, Karel II, ook oorlog. Van alle kanten worden we bedreigd.

Begin april verklaren zowel Frankrijk als Engeland ons land de oorlog. De Republiek heeft geen sterk leger en ook geen stadhouder. De macht ligt helemaal bij de Staten-Generaal, die wordt geleid door

Johan de Witt. Sommige mensen willen juist weer een stadhouder. Dat zou volgens hen de zoon van stadhouder Willem II, Willem III, moeten zijn. Johan de Witt houdt dit tegen, omdat Willem III de neef is van de Engelse koning. Hij is bang dat Engeland meer macht krijgt door Willem III. Door deze ruzie wordt ons land opgedeeld in twee 'kampen': aan de ene kant de aanhangers van Willem III, de Orangisten (prinsgezinden), en aan de andere kant de aanhangers van de regering van Johan de Witt. Uiteindelijk wordt Willem zoals u weet weer stadhouder (zie verderop in dit bulletin).

Door ons zwakke leger kunnen de Fransen snel gebieden veroveren. Ondertussen voeren we ook oorlog op zee.

Detail Willem Wissing, Willem 3

Wist je dat...

... de bisschop van Keulen, Bernhard van Galen, het oosten van ons land aanviel met kanonnen en mortieren?

Hij werd door zijn aanvallen ook wel 'Bommenberend' genoemd. Ze zeggen dat Groningse huisvrouwen alle kanonskogels opvingen in hun schort, zodat deze direct weer afgevuurd konden worden op de vijand.

Lees verder op de volgende pagina >

> Een klein lichtpuntje: Michiel de Ruyter heeft de leiding over de Nederlandse vloot. Samen met Cornelis de Witt verzet hij zich op zee heel goed tegen de vijanden. Zij zorgen ervoor dat Frankrijk en Engeland ons land niet vanaf zee kunnen aanvallen.

Moord op de gebroeders De Witt

Waarschuwing: De volgende tekst is niet voor lezers met een zwakke maag.

Wist je dat...

... Cornelis de Witt later door iedereen zwart gemaakt werd? Zo had hij zogenaamd ruzie met Michiel de Ruyter en zou hij helemaal niet moedig geweest zijn tijdens de aanvallen op de oorlogsvloot van Engeland en Frankrijk. Hoewel niemand dit kon bewijzen, werd iedereen kwaad op De Witt.

20 AUGUSTUS 1672 - VAN UW VERSLAGGEVER TER PLAATSE, CANNY BAAL.

Een afschuwelijke gebeurtenis midden in Den Haag... Cornelis de Witt was beschuldigd van landverraad en werd veroordeeld tot verbanning. Johan kwam zijn broer uit de gevangenis halen, maar op het moment dat de broers het gebouw wilden verlaten, werden zij meegesleurd door een woedende menigte. Uw verslaggeefster zag het allemaal van een afstandje gebeuren en schrok ontzettend van de agressieve mensen. De broers werden flink geslagen, het bestuur van Den Haag kon de woedende menigte niet stoppen. Cornelis en zijn broer Johan bezweken al snel en overleden.

De lijken werden naar de wipgalg op het Groene Zoodje gesleurd en ondersteboven aan de voeten op-

gehangen. Het razende volk sneed verschillende delen van het lichaam af. Pas tegen de avond ging iedereen weg en kon de familie van de broers de lijken weghalen. Uw verslaggeefster is er nog dagen beroerd van geweest.

Wist je dat...

... het Haags Historisch Museum in Den Haag een vinger en tong van de gebroeders De Witt heeft? Ze zitten in een doosje met glas ervoor, je kunt ze in het museum gaan bekijken.

Pieter Frits, De moord op de gebroeders De Witt, ca. 1672, Haags Historisch Museum

Uit het dagboek van een soldaat:

Uw verslaggever kreeg een uniek dagboek uit 1672 in handen, van een soldaat uit het leger van de Republiek. Leest en leeft u mee!

12 juni

Vandaag is het Franse leger ons land binnengevallen. Ze zijn over de Rijn gekomen. Kom maar op!

18 juni

Misschien hebben we een beetje te vroeg gejuicht. We zijn met veel te weinig soldaten. De regenten van de steden hebben nu boeren opgetrommeld om ons te helpen. Die lompe boeren kunnen alleen maar een hooivork vasthouden, wat weten die nu van vechten. Dat wordt helemaal niks.

20 juni

Zie je wel, die domme boeren vluchten nu al allemaal weg. Wat een chaos in ons land. We hebben niet genoeg te eten, nauwelijks wapens, onze paarden hebben onvoldoende hooi en om ons heen vallen de steden en dorpen bij bosjes neer. De regenten en het volk hebben steeds ruzie. De regering doet niets om Frankrijk tegen te houden. Ze hebben de Fransen veel te lang te vriend willen houden. Ze zijn liever Frans dan Prins. Hadden we maar een stadhouder, die zou ons wel redden. Wij willen Willem III!

Binnenlands nieuws

29 juni

Eindelijk. Er zit schot in de zaak. Vandaag is er een grote oproer geweest in Dordrecht. Ze willen de regering dwingen om Willem III tot stadhouder te maken. Onder dwang heeft de regering een verklaring moeten ondertekenen. Ik heb gehoord dat Cornelis de Witt ook zijn handtekening heeft gezet, maar hij heeft er stiekem 'V.C.' (vi coactus) bij gezet, dat betekent 'onder dwang'. Hij heeft het weer moeten doorstrepen, goed zo.

9 juli

We hebben een stadhouder! Leve Willem III, redder des vaderlands. Johan de Witt zal nu wel snel ontslag nemen.

15 augustus

Ik kon even niet schrijven, ik heb hard moeten vechten. Nu zitten we veilig achter de Hollandse Waterlinie. We hebben de polders tussen Amsterdam, Muiden, Gorinchem en Dordrecht

onder water laten lopen. Wel 30 centimeter water ligt er over de weilanden. De boeren zijn bang dat hun gewassen verloren gaan. Toch is dit de beste verdediging, want het water is te ondiep om over te varen en doordat de sloten nu onzichtbaar zijn, kunnen de Fransen ons ook niet lopend aanvallen.

Jammer genoeg zijn Utrecht, Gelderland en Overijssel inmiddels in handen van de vijand. We hebben nu eigenlijk geen Republiek meer, want drie van de zeven gewesten zijn bezet. Gelukkig zijn de veroveringen nu gestopt. We zijn nu van plan de gebieden weer terug te pakken.

20 augustus

Vandaag is er iets heel ergs gebeurd. Cornelis en Johan de Witt zijn vermoord door een woedende menigte. Onze stadhouder gaat de moordenaars geloof ik niet straffen. Hopelijk bedenkt hij zich, want zoiets beestachtigs moet toch niet zomaar kunnen.

20 september

Hier in het westen is alles vrij rustig. Er wordt alleen in het noorden van ons land nog gevochten. De soldaten van de Duitse keizer en de keurvorst van Brandenburg, die ons land steunen, zijn op weg. Met hun hulp zullen de Fransen snel in de pan gehakt worden.

2 januari 1673

Door het ijs konden de Fransen vandaag zo over de waterlinie wandelen. Ze hebben overal geplunderd en gemoord!

Noot van de redactie:

Hier houdt het dagboek van de soldaat op. We denken dat hij tijdens de plundertocht van de Fransen is gesneuveld of door het ijs is gezakt. Helaas heeft hij dus niet meegemaakt dat we op 19 februari 1674 vrede met Engeland konden tekenen, er vanaf april en mei dat jaar vrede met Münster en Keulen is en dat de Hollandse Oorlog met Frankrijk in 1678 eindelijk voorbij is.

Wist je dat ...

... koningin Wilhelmina in 1918 een beeld van Johan de Witt in Den Haag heeft onthuld? Zo werden de broers in ere hersteld en kregen zij erkenning voor wat zij voor het land hebben gedaan. Het stond eigenlijk ook symbool voor een verzoening tussen de Oranjes en de gebroeders De Witt.

Bekendmaking

16 november 1677

HUWELIJK STADHOUDER WILLEM III VAN ORANJE EN DE ENGELSE PRINSES MARY STUART II

Beide echtlieden waren al voor het huwelijk door familiebanden met elkaar verbonden (de vader van Mary, Jacobus II, is de broer van Willems moeder, Mary Stuart I), maar nu dus ook door het huwelijk.

De huwelijksceremonie heeft inmiddels op 4 november plaatsgevonden in Londen, thuisstad van de prinses.

Het paar heeft besloten in de Republiek te gaan wonen.

Christiaan: Uitvinder in het land van de vijand

Zoals u misschien weet, verklaart de Franse koning Lodewijk XIV in 1672 de oorlog aan de Nederlanden.

Voor Christiaan Huygens een gekke situatie: als Hollander is hij in Parijs in dienst van de Franse koning, eigenlijk de vijand van zijn eigen land. En daarbij werken zijn vader en broer voor de tegenstander van de Franse koning: stadhouder Willem III.

In 1666 had Zonnekoning Lodewijk XIV Christiaan gevraagd om wetenschappelijk directeur te worden van de Académie Royale des Sciences, die de koning wilde oprichten. Door een heel goed salaris kon Christiaan zich alleen maar met zijn onderzoek bezighouden.

De oorlog met de Nederlanden brengt Christiaans plek aan de academie niet in gevaar. Christiaan draagt zijn wetenschappelijke

Testelin Henry - Colbert stelt Academie des Sciences voor, 1666 - Versailles

boek over de klok zelfs tijdens deze oorlog op aan de Franse koning.

In 1681 wordt Christiaan ziek. Hij gaat terug naar zijn vader in Den Haag, wat hij wel vaker deed als hij ziek was.

Nadat hij weer beter is geworden, keert Christiaan niet meer terug naar Parijs. Hoewel de oorlog met

de Nederlanden eerst geen probleem was voor Christiaans verblijf in Parijs, word Frankrijk steeds minder tolerant. Protestanten en buitenlanders zijn steeds minder gewenst.

Oranjes weer aan de macht: vaderland gered!

machtigste man van het land. De chaos van 1672 in ons land heeft ervoor gezorgd dat het volk om een sterke leider schreeuwt. Men gaat weer achter de Oranjes staan. Willem III is pas 21 jaar oud als hij tot stadhouder wordt benoemd. Hij wordt gezien als 'redder des vaderlands'.

Constantijn Huygens, de secretaris van zowel opa Frederik Hendrik als vader Willem II, is hiermee dolgelukkig. Nog blijer wordt hij als zijn zoon Constantijn Junior benoemt wordt tot secretaris van de nieuwe stadhouder. Eindelijk stapt één van zijn kinderen in zijn voetstegen.

Na jarenlang zonder stadhouder te hebben gezeten, krijgt de Republiek der Nederlanden, zoals u weet, in 1672 weer een lid van de Oranjerfamilie aan het roer.

Willem III, zoon van de veel te vroeg overleden Willem II, wordt als stadhouder dan de

Romeyn de Hooghe - Willem, Hendrick prins van Oranje en van Nassau, 1672, Altes van Slok Rotterdam

Overlijden Constantijn sr.

VAN UW VERSLAGGEVER, 7 APRIL 1687

Op 4 april trok 's avonds een stoet van veertien rouwkoetsen verlicht door fakkels door Den Haag. In de Grote Kerk werd een groot man begraven die leefde van 1596 tot een week geleden: Constantijn Huygens. Hij werd negentig (!) jaar oud. Er werden veel gedichten voorgedragen op zijn begrafenis. Veel lof was daarin voor Constantijns werk voor de Oranjes en voor zijn dichtkunst. We geven u één van de mooiste slotzinnen: "De doot mag zich op 't lijk van Konstantyn beroemen, geen winter dooft de lent van zijne korenbloemen." Velen voorspelden op zijn begrafenis dat Constantijn Huygens' naam nog lang zal voortleven.

cartoon Constantijn en Christiaan, Bob Alberts

Wist je dat ...

... zoon Christiaan zich na de dood van zijn vader als wees kleepte en zich ook zo liet schilderen? Zo bedroefd was hij nu hij allebei zijn ouders had verloren.

Propagandacampagne helpt Willem III bij de verovering van de Engelse troon

In 1688 herinnert de Republiek zich het Rampjaar van 1672 nog heel goed als een nieuw rampjaar dreigt: Frankrijk en Engeland willen ons land opnieuw aanvallen. Dit mag niet gebeuren en daarom bedenkt stadhouder Willem III een plan: wat als hij de troon van Engeland kan bemachtigen?

In Engeland is er op dat moment een katholieke koning, Jacobus II. Het Engelse Parlement bestaat bijna alleen maar uit protestantse leden. Willem III is de schoonzoon van Jacobus II en protestants. Dit werkt allemaal in zijn voordeel om kans te maken op de Engelse troon. Daarom zoekt hij een manier om zichzelf in Engeland op te hemelen en Jacobus II zwart te maken. Hij laat allemaal pamfletten (posters, declarations) maken die hij verspreidt door trouwe aanhangers in dat land. Het drukken van de pamfletten gebeurt natuurlijk allemaal in het geheim, want hij weet nog helemaal niet hoe de Engelsen zullen reageren.

Vervolgens gaat Willem III op 11 november 1688 met een enorme vloot van schepen en mannen op weg naar Engeland. Constantijn jr., de zoon van Constantijn, reist met hem mee als zijn secretaris. Onderweg worden in allerlei talen nog meer pamfletten gedrukt. Door deze propagandacampagne verloopt de 'verovering' van Engeland door Willem III heel makkelijk (men noemt dit ook wel de Glorious Revolution). Willem III bestijgt de troon en wordt koning van Engeland. Het gevaar van oorlog met de Engelsen is geweken.

Wist je dat...

... zowel Constantijn als Christiaan jarenlang veel contact hebben onderhouden met Engelse collega's? Dit enorme netwerk komt bij de 'verovering' van de Engelse troon maar al te goed van pas.

Pamflet, 1688, Koninklijke Bibliotheek Den Haag

15 juli 1695

Genie overleden

Onlangs bereikte ons het verdrietige nieuws dat Nederlands misschien wel meest briljante wetenschapper van deze eeuw, Christiaan Huygens, is overleden.

De laatste maanden was hij veel ziek. Hij werd erg zwak toen hij niet meer wilde eten, hij was namelijk bang om vergiftigd te worden. Omdat hij zijn buitenverblijf Hofwijck in het begin van het jaar te koud vond, woonde hij een tijdje in bij mejuffrouw van Dorsten in Den Haag. Waarschijnlijk voelde hij aan dat het niet goed ging: hij maakte dit voorjaar zijn testament, waarin hij al zijn papieren nalaat aan de Universiteit van Leiden. Niet snel daarna ging zijn gezondheid hard achteruit en stierf hij op 8 juli, op 66-jarige leeftijd.

Er wordt gezegd dat Christiaan naast zijn vader zal worden begraven, in de Grote Kerk te Den Haag.

Den Haag, december 1698

Schokkend: bestaat er buiten- aards leven?

Onlangs kwam een boek uit van de beroemde wetenschapper Christiaan Huygens, getiteld *Cosmotheoros*. Huygens is al een tijdje dood, het boek is dus pas na zijn dood verschenen.

In dit boek vertelt Huygens over een aantal schokkende ideeën. Hij denkt dat er op andere planeten in het heelal heel goed leven mogelijk is, ja zelfs dat er misschien levende wezens rondlopen. Huygens denkt zelfs dat zij misschien niet eens in eenvoudige hutjes wonen, maar mooiere gebouwen hebben dan wij: "Dog waarom zullen wy gelooven, dat de Dwaalstarrelingen juist hutten, en geen groote en heerlijke huizen, bouwen, als om dat wy niet kunnen nalaten te denken, dat onze dingen boven alle andere schoon en volmaakt zijn?"

Uw verslaggever durft er haast niet aan te denken hoe deze wezens er uit zouden zien...

Wist je dat...

... de graven van vader en zoon nog steeds te zien zijn in de Grote Kerk? Al een eeuw nadat zij begraven waren, was men vergeten waar ze precies lagen. De graven zijn pas opnieuw ontdekt: ze zijn te vinden in de kooromgang van de kerk, tussen twee pilaren in.

Wist je dat...

... Christiaans laatste jaren nogal eenzaam zijn? Hij heeft een zwakke gezondheid en mist zijn broer, zijn beste vriend, die veel in het buitenland is met Willem III...

Wist je dat...

... Christiaan aan het eind van zijn leven steeds meer geïnteresseerd is in de belangrijke Engelse wetenschapper, Isaac Newton? Newton was natuurkundige, filosoof, theoloog, wiskundige, sterrenkundige en alchemist. Hij deed jarenlang onderzoek naar zwaartekracht en ontwikkelde de Zwaartekrachtwet. Insteek: alle materie trekt elkaar aan, maar hoe sterk dat gebeurt heeft te maken met afstand en massa. Hoe verder weg, hoe minder aantrekkingskracht, hoe zwaarder, hoe groter de aantrekkingskracht. Dit bleek een wet te zijn die geldt voor de hele natuur.

Meer zien over Newton en zwaartekracht? Kijk dan naar:

- http://www.schooltv.nl/beeldbank/clippopup/20110601_zwaartekracht01
- http://www.schooltv.nl/beeldbank/clippopup/20090623_newton01

21 maart 2013

Constantijn en Christiaan in de 21^e eeuw

Vader en zoon Huygens zijn inmiddels al ruim 3 eeuwen dood. Toch zijn ze nog steeds heel belangrijk voor onze tijd. Christiaan staat aan de basis van nogal wat apparaten die we vandaag de dag gebruiken.

Zonder de toverlantaarn kenden we de fotografie of de beamer misschien niet. Dankzij zijn verbetering van het slingeruurwerk komen wij nu op tijd op school of werk. Zonder zijn koetsvering zouden we misschien nu nog steeds schokkend met hoofdpijn in een auto zitten.

Vader Constantijn heeft ons prachtige gedichten en muziek nagelaten. Hij was erg goed in netwerken en kende ontzettend veel mensen door heel Europa. Sommige mensen in de politiek zouden hier nog iets van kunnen opsteken.

Kortom: vader en zoon Huygens leefden lang geleden, maar zijn nog lang niet vergeten. Daar hebben ze zelf wel voor gezorgd.

21 maart 2013

Huygens op Titan

Als Christiaan Huygens in de toekomst had kunnen kijken, dan was hij heel blij geweest met de ruimtevaart in onze tijd. Er is zelfs een ruimtesonde naar hem vernoemd. Deze sonde werd vastgekoppeld aan ruimtesonde Cassini en op missie gestuurd naar Titan, maan van Saturnus. Christiaan was in 1665 de ontdekker van deze maan. Na de lancering in 1997 landde de 'Huygens' uiteindelijk op 14 januari 2005 op Titan en stuurde prachtige foto's via de Cassini naar de aarde terug. Waarom een missie naar Titan? Titan lijkt in sommige opzichten een beetje op de aarde, en men hoopt een beter beeld te krijgen hoe het leven op aarde heeft kunnen ontstaan.

Advertentie

**Van 25 april tot en met 28 augustus 2013
te zien in de Grote Kerk in Den Haag:**

Constantijn & Christiaan Huygens EEN GOUDEN ERFENIS

Ontmoet vader en zoon en beleef de Gouden Eeuw in deze spectaculaire tentoonstelling vol unieke voorwerpen en kunstobjecten, film, spellen, schaalmodellen en meer. Tot ziens in Den Haag!

www.huygenstentoonstelling.nl

Dit derde 'Huygensbulletin' bevat weer veel informatie.

De vragen en opdrachten in dit deel helpen je bij het doorlezen van de krant of om je misschien te richten op een paar onderwerpen.

Quick Quiz

Een paar losse vragen... test snel of je de antwoorden weet!
Check je antwoorden op www.huygenstentoonstelling.nl

1. Welke Willem werd wel als 'redder des vaderlands' gezien?
2. In 1665 ontdekte Christiaan de maan Titan. Een paar jaar geleden kwamen Huygens en Titan nog een keer samen. Hoe?
3. Welke 'verovering' maakte Constantijn helaas niet meer mee omdat hij toen al was overleden?

Stel....

De ruimtewezens die Christiaan noemde in zijn boek, bestonden echt. Hoe zouden ze er uit zien? Teken, knip, plak of klei jouw idee. Christiaan had het ook over hun huizen. **Hoe zien die er uit, denk je?**

Dagboek

In het bulletin heb je kunnen lezen uit het dagboek van een soldaat. Kies een persoon uit, die leefde in de 17de eeuw. Dat mag een onbekend iemand zijn (een bakker bijvoorbeeld, of een bedelaar), of juist een bekend persoon (wat dacht je van Willem III?).

Schrijf een stukje van zijn/ haar dagboek.
Let daarbij op de volgende punten:

- **Kies een periode uit het leven van die persoon waarin een belangrijke gebeurtenis centraal staat.**
- **Beschrijf minstens vijf dagen**
- **Hoe liep het af met die persoon?**

Een greep uit de gebruikte bronnen:

<http://www.haagsetijden.nl> • <http://www.dwc.knaw.nl/biografie/christiaan-huygensweb/biografie/> • Strengholt, L. Contstanter: *Het leven van Constantijn Huygens*. Amsterdam: Querido, 1987 • Andriessse, C.D. *Titan kan niet slapen: Een biografie van Christiaan Huygens*. Amsterdam/Antwerpen: Contact, 1993 • Huygens, Constantijn. *Mijn leven verteld aan mijn kinderen*. Bezorgd door Frans Blom Amsterdam: Prometheus/Bert Bakker, 2003.

Mogelijk gemaakt dankzij het

GIESKES-STRIJBIS
FONDS